

Jubileum oslávené odborným podujatím

Dlhoročnú tradíciu Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice a Technickej univerzity vo Zvolene si 12. septembra 2012 pripomenul odborný seminár s názvom „Knižnica a jej miesto v elektronickom informačnom prostredí“.

Oslávil sa tak rok významných výročí pre obe spomínané inštitúcie.

Šesťdesiate výročie a ďalšie dôležité míľniky

Od zriadenia Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice pri Technickej univerzite vo Zvolene uplynulo už šesťdesiat rokov.

Knižnica za tejto svojej dlhoročnej existencie prešla zložitou cestou vývoja. Bola zriadená ako Štátna študijná knižnica v roku 1952, vedecký ústav pre Banskobystrický kraj a súčasne lesnícka a drevárska knižnica pre celé Slovensko, v roku 1954 premenovaná na Štátnu vedeckú knižnicu.

Knižnica počas svojho vývoja niekoľkokrát zmenila názov, najvýraznejšou zmenou v jej histórii bola zmena zriaďovateľa. V roku 1978 bola delimitovaná z pôsobnosti Ministerstva kultúry SSR do pôsobnosti rezortu školstva a priamej pôsobnosti Vysokej školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene so všetkými právami a funkciami celoslovenskej inštitúcie. Jej formovanie výrazne ovplyvnili politické a ekonomické zmeny v spoločnosti, rozvoj knižnice výrazne ovplyvnili aj technologické zmeny a vývoj informačných a komunikačných technológií. V novodobej histórii bol pre Slovenskú lesnícku a drevársku knižnicu významný najmä rok 2007, v ktorom sa začala rozsiahla rekonštrukcia vnútorných priestorov knižnice.

Prínos rekonštrukcie pre knižnicu bol veľký, bol výraznou kvalitatívnou zmenou v poskytovaní knižnično-informačných služieb.

Odborná diskusia pri slávnostnej príležitosti

Seminár 60 rokov Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice pri Technickej univerzite vo Zvolene, konaný pri príležitosti jubilea knižnice, bol finančne podporený Ministerstvom kultúry SR, Slovenskou asociáciou knižníc a Spolkom slovenských knihovníkov.

Seminára sa zúčastnilo celkovo 71 účastníkov, knihovníci a informační pracovníci zo slovenských a českých knižníc a inštitúcií, zástupcovia vedenia Technickej univerzity vo Zvolene, prof. Ing. Rudolf Kropil, CSc., rektor Technickej univerzity vo Zvolene, RNDr. Andrej Jankech, PhD., prorektor pre pedagogickú prácu, dekan Fakulty environmentálnych a výrobných technológií doc. Ing. Marián Kučera, PhD., prodekan, bývalí pracovníci knižnice a ďalší hostia.

Seminár pozdravili aj predstavitelia spolupracujúcich inštitúcií – predsedníčka Slovenskej asociácie knižníc PhDr. Daniela Džuganová, PhDr. Mária Žitňanská, námestníčka Centra vedecko-technických informácií SR, Eva Kochanová, predsedníčka Krajskej pobočky Spolku slovenských knihovníkov.

Pri príležitosti jubilej knižnice a Technickej univerzity vo Zvolene boli bývalým pracovníkom SLDK na seminári udelené Ďakovné listy rektora Technickej univerzity vo Zvolene – bývalým riaditeľkám SLDK – pani Ing. Ľubici Ludvighovej a pani Ing. Elene Žíhľavníkovej, pani Ing. Ivane Grossovej, vedúcej bibliografického oddelenia, pani Ing. Anne Mackovej, pani Ide Zacharovej a pani Janke Chrenovej.

Odborný seminár bol zameraný na výmenu skúseností pracovníkov knižníc a knižnično-informačných inštitúcií poskytujúcich knižnično-informačné služby v elektronickom informačnom prostredí, získanie nových poznatkov v oblasti Open Access, elektronickej komunikácie a využívania informácií vo vede a v akademickom prostredí s cieľom aplikácie získaných poznatkov a skúseností do knižnično-informačnej praxe.

Na seminári odzneli odborné príspevky týkajúce sa problematiky akademických knižníc a ich postavenia v digitálnom svete – udržateľný rozvoj knižníc, informačné vzdelávanie, centrálny registre v procese hodnotenia výsledkov vedy a výskumu, otvorený prístup k odborným informáciám, inštitucionálne repozitáre, elektronické knihy a využívanie nových technológií pri práci s vedeckým textom.

Ďalšie jubileá

- 250 rokov od založenia vysokoškolského technického štúdia, zriadením Praktickej školy v 1762 v Banskej Štiavnici.
- 205 rokov od vzniku Lesníckeho ústavu na Baníckej akadémii v Banskej Štiavnici, čím boli položené základy lesníckeho vysokoškolského vzdelávania na Slovensku a v strednej Európe.
- 60. výročie založenia Vysokej školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene (v roku 1952).
- 20 rokov vzniku Technickej univerzity vo Zvolene, ktorá vznikla v roku 1992 premenovaním pôvodnej Vysokej školy lesníckej vo Zvolene.

Pracovná časť seminára bola otvorená príspevkom *60 rokov Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice pri Technickej univerzite vo Zvolene* (Alena Poláčiková, Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri TU vo Zvolene), v ktorom autorka podáva stručný prehľad histórie, ale aj súčasných aktivít knižnice, zameriava sa na najdôležitejšie momenty a míľniky vo vývoji Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice. Približuje poslanie knižnice v súčasnosti, knižničné fondy a služby, aktivity, projekty, do ktorých sa knižnica zapojila a ich prínos pre knižnicu, spoluprácu s knižnicami a inštitúciami, načrtáva úlohy a vízie knižnice do budúcnosti.

Príspevok *Historický knižničný fond ako súčasť moderných akademických a vedeckých knižníc* (Peter Sabov, Slovenská národná knižnica Martin) sa venoval otázkam významu a využitia historických knižničných fondov v zbierkach akademických a vedeckých knižníc na území Slovenskej republiky, zaoberal sa spôsobmi nadobudnutia starých a vzácných kníh v jednotlivých knižniciach, výskumom historických súvislostí vo vývoji akademických knižníc a tiež hodnotením historického, obsahového a umeleckého významu starých kníh vo fondoch moderných knižníc. Akademické knižnice zvyčajne nespravujú rozsiahle ani homogénne celky historických knižničných dokumentov. Ide prevažne o náhodne získané tituly. Za zaujímavé považuje autor príspevku najmä fondy dvoch akademických knižníc – Univerzitnej knižnice Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a fond Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice pri Technickej univerzite vo Zvolene. Historický knižničný fond Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice, podobne ako fond knižnice Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, nemožno považovať za samostatnú historickú knižnicu. Obsahuje však pozoruhodný počet starších titulov, ktoré umožňujú, tak z typografického, ako aj obsahového hľadiska, nazývať tieto dokumenty *historickým knižničným fondom*.

Udržateľný rozvoj knižníc je o ich budúcnosti, budúcom postavení a opodstatnenosti ich existencie. V príspevku *Akademické knižnice v digitálnom svete* (Beáta Bellérová, Slovenská poľnohospodárska knižnica pri SPU v Nitre) boli prezentované možnosti a výzvy udržateľného rozvoja akademických a vedeckých knižníc v súčasnom svete. Existujú viaceré hľadiská udržateľnosti – hľadisko environmentálne (tejto oblasti sa v podmienkach slovenských knižníc venuje minimálna pozornosť), udržateľnosť súčasného spôsobu poskytovania služieb, súčasného systému vedeckého publikovania a vedeckej komunikácie a udržateľnosť budovania zbierok akademických a vedeckých knižníc v súčasnom hybridnom prostredí tlačенých a digitálnych dokumentov. Úvahy o budúcnosti a udržateľnosti akademických knižníc generujú množstvo otázok, na ktoré sa ťažko hľadajú odpovede. Osobitný priestor venuje autorka možným vplyvom súčasnej vedeckej komunikácie a informačného správania používateľov na činnosť akademických knižníc.

Publikačná a umelecká činnosť patria k hlavným ukazovateľom pri hodnotení výsledkov vedeckovýskumnej a odbornej činnosti vysokých škôl. Príspevok Ľudmily Hrkovej (Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava) s názvom *Centrálne registre a ich význam v procese hodnotenia výsledkov činnosti vysokých škôl* poukázal na význam vytvorenia Centrálného registra evidencie publikačnej činnosti (CREPČ) a umeleckej činnosti (CREUČ), ktoré zabezpečili efektívny zber informácií o publikačnej a umeleckej činnosti. Centrálne registre predstavujú bibliografické databázy, ktoré sú dôležitým zdrojom informácií a slúžia na prezentáciu, porovnanie a získanie objektívnych podkladov na mapovanie vedeckovýskumných a odborných aktivít vysokých škôl. Centrum vedecko-technických informácií SR je prevádzkovateľom registrov. Zaoberá sa spracovaním a verifikáciou údajov o publikačnej činnosti pre ďalšie skvalitnenie procesu hodnotenia a vykazovania výsledkov vedeckovýskumnej práce pracovníkov vysokých škôl. Verifikáciou údajov v CREUČ sa zaoberá Rada garantov pre umeleckú činnosť.

Daniela Džuganová (Univerzitná knižnica UPJŠ v Košiciach) vo svojom príspevku s názvom *Akademické knižnice a informačné vzdelávanie (Riešenie problematiky informačného vzdelávania na vysokých školách)* podáva výklad informačného prostredia vysokých škôl a akademických knižníc so zameraním na informačné vzdelávanie používateľov, ktoré predstavuje jednu zo základných činností knižnice. Ponúka najnovšie trendy v oblasti informačného vzdelávania v prostredí akademických knižníc, kde rozhodujúcim vzťahom je vzťah knihovníka a pedagóga. Naznačuje zmeny, ktoré by mohli v akademických knižniciach v oblasti vzdelávania nastať a aké nové úlohy by to mohlo priniesť knižniciam, knihovníkom a vysokým školám.

Moderná spoločnosť kladie veľký dôraz na schopnosť orientovať sa v neustále rastúcom množstve informácií, hodnotiť ich a využívať pri riešení úloh. To podmieňuje aj zodpovedajúce zmeny v takej významnej štruktúre, akou je sprostredkovanie a sprístupňovanie tradičných aj elektronických dokumentov a informácií používateľom. Tieto zmeny sa týkajú predovšetkým oblasti knižnično-informačných služieb. Obrovské množstvo informácií, ktoré produkuje súčasná spoločnosť, nie je možné sústrediť do jednej inštitúcie. Vzniká reálna potreba využiť služby sprístupňujúce dokumenty, ktoré sú uložené v ktorejkoľvek knižnici na svete. Túto nezastupiteľnú úlohu zohrávajú vo vedeckých knižniciach a vedecko-informačných strediskách špecifické systémy elektronickej komunikácie dokumentov a najmä novovytvorené elektronické služby, založené na dostupnosti informácií prostredníctvom špecifických informačných zdrojov s otvoreným prístupom. V príspevku *Otvorený prístup k odborným informáciám* (Jindra Planková, Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-prirodovedecká fakulta, Ústav informatiky) sa autorka zaoberá aktuálnymi aspektmi otvoreného prístupu a poukazuje na prebiehajúce zmeny v komunikácii vedeckých a odborných informácií, najmä STM. Rozoberá praktické možnosti využitia, princípov a prínosov otvoreného prístupu v odboroch STM a možnosti ich ďalšieho uplatnenia v oblasti vedy a výskumu v Českej republike.

Univerzity v súčasnosti kladú na rozvoj vedy a výskumu stále väčší dôraz. Ako môžu knižnice reagovať na túto výzvu? Majú k dispozícii nástroje, resp. know-how pre priamu podporu vedy a výskumu? Odpovede na tieto otázky hľadá Lukáš Budínský

(Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně) vo svojom príspevku s názvom *Význam inštitucionálneho repozitáre pro podporu vědy a výzkumu na UTB ve Zlíně*. Podporu vedy a výskumu považuje za jednu z kľúčových úloh akademických knižníc, najčastejšou formou je sprístupňovanie vedeckých databáz a nástrojov na ich plnohodnotné využívanie.

Niektoré knižnice ponúkajú vedeckým pracovníkom nové nástroje na priamu podporu publikovania. Knižnica Univerzity Tomáša Baťa v Zlíne je ukázkou, ako do stratégie podpory vedy a výskumu zapadá vybudovanie inštitucionálneho repozitára publikačnej činnosti.

Elektronické knihy a čítačky kníh sú novým fenoménom súčasnosti.

Pre používateľov elektronických kníh je dôležitý komfort práce a nástroje, ktoré mu uľahčujú vedecký text prečítať, pochopiť a ďalej s ním pracovať. E-čítačky k tomuto komfortu istotne prispievajú. Ladislav Svršek (Albertina icome Bratislava) v príspevku *E-knihy nie sú len čítačky* ponúka pohľad na e-knihy, predovšetkým na odbornú literatúru, z viacerých hľadísk. Opisuje základné vlastnosti e-kníh a súvisiacich nástrojov, ktoré sú pre prácu s vedeckým textom potrebné. Zameriava sa na stručné predstavenie profesionálnych služieb poskytujúcich e-knihy na štúdium, pre vedu a výskum v súvislosti s novými technológiami a možnosťami ich využitia na mobilných zariadeniach (tablety, inteligentné telefóny).

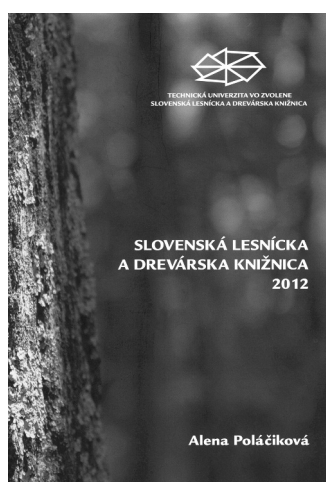
Porovnaním elektronických kníh s tradičnými sa zaoberá Pavel Synek (EBSCO Praha) vo svojom príspevku *EBSCO E-Books – Snadné studium, kvalitní věda*. Túto otázku rieši z pohľadu používateľa (študenta/vedca) a z pohľadu knižnice. Z pohľadu používateľa sú diskutované najmä hlavné špecifiká prístupu, akým spôsobom možno jednotku vypožičať a ako s ňou možno ďalej pracovať. Z pohľadu knižnice je ťažiskom pozornosti spôsob akvizície a budovania fondu. Okrem trvalej akvizície je venovaný priestor modelu predplatného a načrtnutiu problematiky Patron-Driven Acquisition (čitateľom riadená akvizícia).

Príspevky z odborného seminára sú publikované v elektronickom zborníku, prístupné na webovej stránke SLDK: http://www.tuzvo.sk/files/3_7_OrganizacneSucasti/SLDK/zbornik.pdf.

Pozdravy spolupracujúcich inštitúcií – zľava: PhDr. Mária Žitnanská, námestníčka CVTI SR, RNDr. Andrej Jankech, PhD., prorektor pre pedagogickú činnosť, prof. Ing. Rudolf Kropil, CSc., rektor Technickej univerzity vo Zvolene a Ing. Alena Poláčiková, riaditeľka SLDK

Foto: Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri Technickej univerzite vo Zvolene

Pri príležitosti 60. výročia založenia knižnice bola vydaná jubilejná publikácia *Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri Technickej univerzite vo Zvolene 2012*.

Bibliografické odkazy:

POLÁČIKOVÁ, A. 2012. *Slovenská lesnícka a drevárska knižnica 2012*. Zvolen : APRINT, s. r. o., 2012. 66 s. ISBN 978-80-228-2387-6.

POLÁČIKOVÁ, A. – VETRÁK, M. (eds.) 2012. *Knižnica a jej miesto v elektronickom informačnom prostredí [elektronický zdroj]*. Zvolen : Technická univerzita vo Zvolene, 2012. 80 s. Dostupné na internete:

<http://www.tuzvo.sk/files/3_7_OrganizacneSucasti/SLDK/zbornik.pdf>. ISBN 978-80-228-2389-0.

Alena Poláčiková
alena.polacikova@tuzvo.sk